

FORSKARFREDAG

— En del av europeiska Researchers' Night —

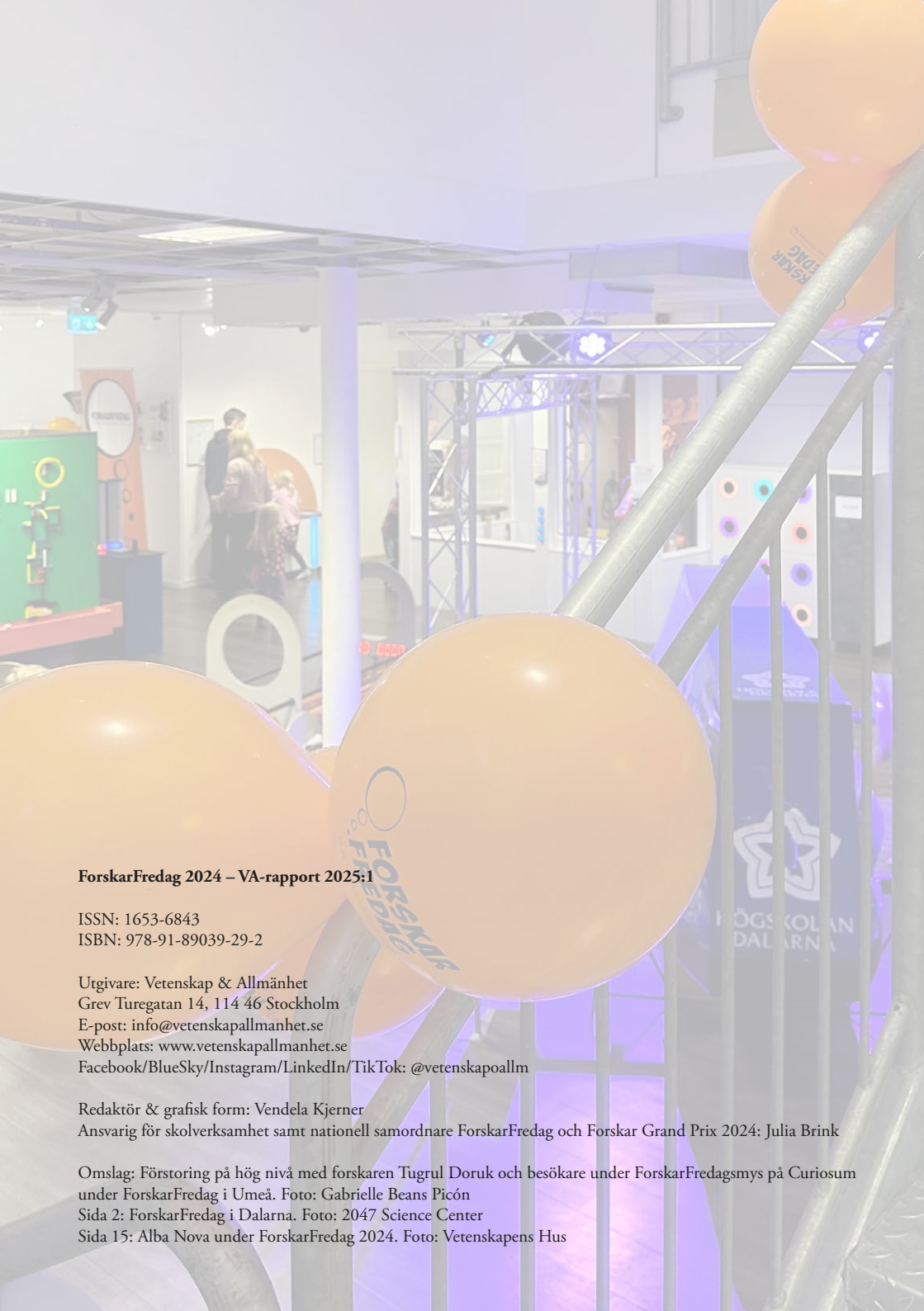
FORSKARFREDAG 2024

Finansieras av
Europeiska unionen

Vetenskap & Allmänhet
PUBLIC & SCIENCE SWEDEN

ForskarFredag 2024 – VA-rapport 2025:1

ISSN: 1653-6843

ISBN: 978-91-89039-29-2

Utgivare: Vetenskap & Allmänhet

Grev Turegatan 14, 114 46 Stockholm

E-post: info@vetenskapallmanhet.se

Webbplats: www.vetenskapallmanhet.se

Facebook/BlueSky/Instagram/LinkedIn/TikTok: @vetenskapollm

Redaktör & grafisk form: Vendela Kjerner

Ansvarig för skolverksamhet samt nationell samordnare ForskarFredag och Forskar Grand Prix 2024: Julia Brink

Omslag: Förstoring på hög nivå med forskaren Tugrul Doruk och besökare under ForskarFredagsmys på Curiosum under ForskarFredag i Umeå. Foto: Gabrielle Beans Picón

Sida 2: ForskarFredag i Dalarna. Foto: 2047 Science Center

Sida 15: Alba Nova under ForskarFredag 2024. Foto: Vetenskapens Hus

ForskarFredag 2024

– möten för alla åldrar

Sista veckan i september skapade ForskarFredag möten mellan forskare och allmänhet i fler än hälften av Sveriges kommuner. Minst 25 000 personer tog chansen att upptäcka hur roligt och spännande det är med vetenskap och fick tillfälle att prata med de hundratals forskare som deltog i festivalen på olika sätt.

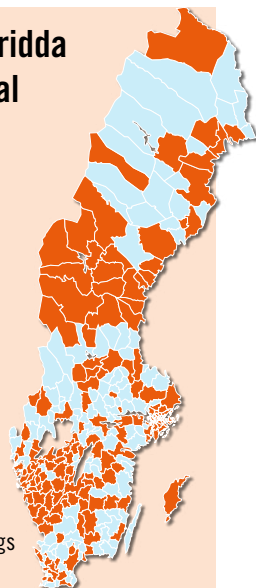
Årets vetenskapsfest bjöd på drygt 100 aktiviteter på 25 orter runt om i landet samt flera programpunkter som det gick att delta i digitalt. Bland annat gick det att vara med i ett interaktivt konstverk, analysera icke-verbal kommunikation, jaga ledtrådar i ett forskarquiz, utforska AI, gå på skogsparty eller ForskarFredagsmys och förstås – att delta i en massa spännande samtal, workshops och experiment!

Programpunkterna lockade allt från barnfamiljer till skolklasser och vetgiriga i alla åldrar. I år anordnades till exempel ett science café där pensionärer bjöds in för att lyssna till, och prata med forskare om, faktorer som påverkar äldres psykiska hälsa. Hur vardagen kan kännas när vi blir just äldre, var en av de aktiviteter gymnasieklasser kunde prova under ForskarFredag i Skövde.

I ForskarFredag är mötet mellan forskare och allmänhet centralt. Oavsett hur du tar del av Sveriges mest spridda vetenskapsfestival ska det alltid finnas möjlighet att prata med forskare inom olika områden. Utbytet ger inblick i yrket och visar att forskare är vanliga människor – men med ovanligt spännande jobb!

**Sveriges mest spridda
vetenskapsfestival
hade deltagare
från minst
160
av Sveriges
290 kommuner.**

I ForskarFredags aktiviteter under 2024, som arrangörernas event (på 25 orter samt online) samt Låna en forskare-besök och skolor som deltagit i ForskarFredags massexperiment.

I *Låna en forskare* träffade 250 klasser forskare för att höra om forskarens område och hur de valt sitt yrke. Forskarna representerade nästan alla Sveriges lärosäten och är verksamma inom flera fält.

Varmt tack till alla arrangörer, forskare, lärare, elever, privatpersoner och samarbetspartners som bidrog till ForskarFredag 2024.

Låna en forskare är tillbaka redan i april 2025. ForskarFredag, som är en del av den europeiska vetenskapsfestivalen European Researchers' Night, firas den 22-27 september 2025.

/ForskarFredag-gänget

FORSKARFREDAG ARRANGERADES PÅ 25 ORTER. BLAND ANNAT GICK DET ATT ...

- 1 Testa experiment och prata med massor av forskare på Curiosum i under ForskarFredag i Umeå.
- 2 Gå på fotoutställning och se bakteriekonst och ta del av färsk forskning under näringslivsfrukost i Skövde.
- 3 Ta en virtuell rymdtur och lyssna till forskarna under after work på Visualiseringscenter C i Norrköping.
- 4 Lyssna till science slam, träffa forskare och gå på science café om äldre hälsa på Vattenhallen i Lund.
- 5 Testa äldredräkter och få en inblick i framtidens vård på Skaraborgs Hälsoveteknikcentrum.
- 6 Programmera robotar, mäta molnens temperatur och dansa till negativa tal på Högskolan i Gävle.

ÖSTERSUND

SUND

BORLÄNGE

KARLSTAD

SKARA SKÖVDE

TROLLHÄTTAN

STENUNGSUND

GÖTEBORG

BORÅS JÖNKÖPING VÄ

HELSINGBORG

KARLS

LUND

LULEÅ

PITEÅ

SKELLEFTÅ

UMEÅ

SVALL

GÄVLE

UPPSALA

STOCKHOLM

ÖRNSKÖLDINGE

ESKILSTUNA

NORRKÖPING

LINKÖPING

ÅSTORP

ÅSTORP

ÅSTORP

ÅSTORP

ÅSTORP

7

7 Testa interaktiva spel, fråga forskare och gå på Forskar Grand Prix-tävling på Alba Nova Stockholm.

8

8 Lyssna till pianostafett när skolklasserna träffade på Karlstads universitets forskare.

9 Har robotar känslor? Är folk egentligen riktigt kloka? Det kunde elever utforska på Campus Helsingborg.

9

10 Både Sundvall och Östersund slog till med science afterwork där Mittuniversitetets forskare deltog.

11 2047 Science Center lockade bland annat med spännande experiment och på nyöppnade Campus Borlänge gick det att avsluta veckan med science after work.

FOTO: GABRIELLE BEANS PICÓN/CURIOSUM, VETENSKAP & ALLMÄNHET, MARIE HÄGG ZETTERLUND/HÖGSKOLAN I GÄVLE, VETENSKAPENS HUS, ÅSA BONGNELL HÖJER/KARLSTADS UNIVERSITET, CAMILLA NOTHHAFT/CAMPUS HELSINGBORG, MITTUNIVERSITETET, SCIENCE CENTER 2047

10

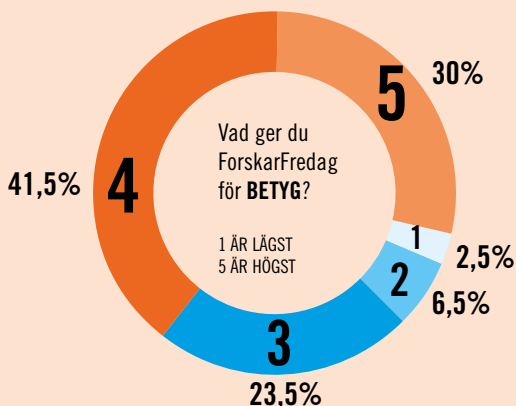
11

BESÖKARE

25 000

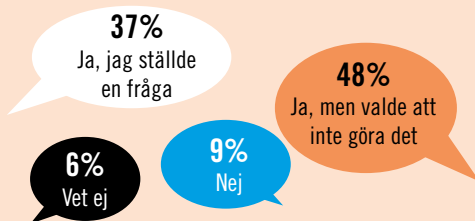
personer deltog i aktiviteter
under ForskarFredag 2024.

Av de **1523**
som var med
i utvärderingen tyckte

77%

ATT DE HAR LÄRT SIG
MER OM FORSKNING

Hade du möjlighet att ställa frågor eller prata med forskarna?

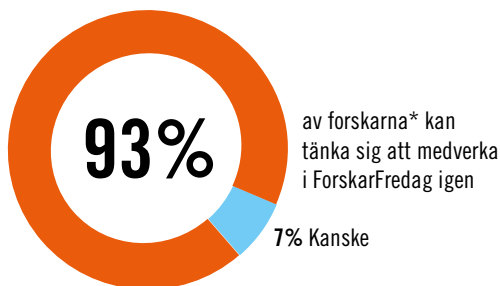
FORSKARE

Tror du att du har bidragit till att inspirera unga till att vilja satsa på en forskarkarriär?

JA 65%

VET EJ 30, 5%

NEJ 4,5%

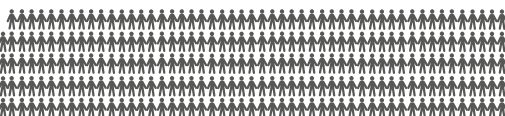
74%

av forskarna* svarade att de har blivit mer positivt inställda till att möta allmänheten och berätta om sin forskning efter att deltagit i ForskarFredag

450

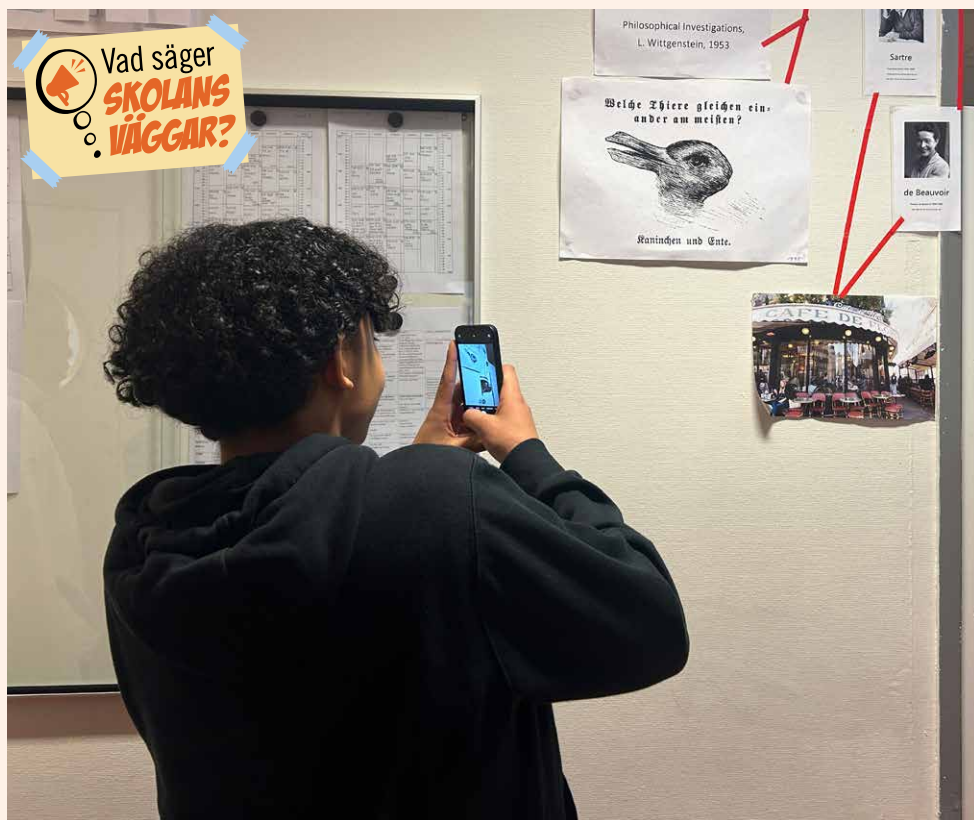
forskare och doktorander
medverkade under ForskarFredag

Pranay Motiani hjälper forskaren Heidi Burdett att fånga med små havsdjur med hjälp av en pipett.

FOTO: GABRIELLE BEANS PICÓN

Hundratala elever undersökte

Skolans väggar är ofta fulla med skyltar, anslag och konst – men vad säger de egentligen? Det undersökte elever och forskare i årets massexperiment Vad säger skolans väggar.

I medborgarforskningsprojektet hjälpte 22 skolklasser till att samla in material. Eleverna fick i uppdrag att fota till exempel klotter, affischer och informationsskyltar i deras skolor.

Efter det fick eleverna göra en första analys av materialet, som sedan skickades in till forskarna Charlotte Engblom, lektor i didaktik med inriktning svenska och docent i svenska språket

vid Uppsala universitet och Mona Blåsjö, professor i svenska vid Stockholm universitet.

Vad som sitter uppe på väggarna, vem det riktar sig till, vem som är avsändaren, och hur budskapen samspelar med skolans demokratiska uppdrag är frågorna som är i fokus för forskarna.

– Forskningsområdet kallas Schoolscapes, efter engelskans landscape. Här föreställer man sig skolan som ett landskap fyllt av språkliga och visuella budskap, som elever och lärare omges och påverkas av, säger Mona Blåsjö.

VAD SÄGER SKOLANS VÄGGAR
Ni hjälper Mona och Charlotte att ta fram ny vetenskaplig kunskap.
Era bilder och tankar är viktiga!
Tillsammans undersöker vi budskapen på väggarna i svenska skolor.

VARFÖR JUST SKOLAN?
Skolan ska vara en plats för alla. Men vad säger väggarna i skolan, och vem står bakom budskapen?
"Schoolscapes" – miljön i skolan, som ett landskap av ord och bilder som ni är med och utforskar!

VAD ÄR DET FÖRSTA DU TÄNKER PÅ NÄR DU SER DEN HÄR BILDEN?

budskap på skolans väggar

Under ForskarFredag-veckan berättade Charlotte Engblom och Mona Blåsjo mer om tankarna bakom forskningen och svarade på frågor som dykt upp under genomförandet i en serie webinarer för skolklasserna i projektet.

– Det som är så bra med medborgarforskning är att den är ömsesidig. Eleverna förser forskarna med material och värdefulla perspektiv, och genom sitt deltagande får eleverna nya insikter och tankesätt, säger projektledare David Borgström på Vetenskap & Allmänhet.

Att fundera över budskapen som syns i skolans

miljö har gett ringar på vattnet för deltagarna.

– Jag insåg under projektets gång hur mycket värdefull information även vi på skolan får av denna typen av uppdrag. Vi kommer att ta detta med oss i vidare dialog med elever och även oss själva, då vi vuxna nu fokuserar extra på lektionsdesign och tillgänglig lärmiljö, säger Hanna Björk, lärare på Uddaredsskolan i Floda, Lerums kommun, som deltog med sina elever.

Under 2025 kommer resultaten från forskarnas analyser av det inskickade materialet att sammanställas i en populärvetenskaplig rapport.

Besök från Piteå till Nairobi när forskarna lånades ut

Under ForskarFredag-veckan lånades 60 forskare ut till totalt 250 klasser, från Piteå i norr till Nairobi i söder. Elevernas ålder spände från årskurs 1 på lågstadiet till vuxna deltagare från folkhögskolor.

En av forskarna som lånades ut var hjärnforskaren Ida Pesämaa som träffade 25 klasser över hela landet, både på plats och digitalt. Hon berättar att mötena gav mycket tillbaka, både i form av positiva reaktioner och mängder av nyfikna frågor om hjärnan och livet som forskare.

Under lånen varvade Ida Pesämaa korta presentationer med övningar som eleverna fick testa. Att visa att yrket forskare kan innebära många olika saker var en av Ida Pesämaas drivkrafter till att lånas ut.

– Men det var även viktigt för mig att visa att jag inte vet allt och att det är helt okej att besvara en fråga med ”bra fråga, det vet jag inte”. Jag ville ta

bort pressen och stressen kring hur barn/unga ska lära sig, och istället inspirera dem att själva tänka kring ämnet och formulera egna frågor som intresserar dem, säger Ida Pesämaa, som är verksam vid Göteborgs universitet.

Det mest avlägsna lånet stod Karin Franzén för. Hon forskar i biomedicin vid Örebro universitet. Förutom att besöka skolor i närområdet kopplade hon upp sig och lånades ut till skolor såväl i Sverige som Kenya.

Hon berättade både om den senaste forskningen om hjärt-kärlsjukdomar och genetik – och om hennes egen resa mot att bli forskare.

– Jag visste inte exakt vad jag ville jobba med i framtiden utan följde mottot att göra det som jag tyckte var roligt. I några grupper diskuterade vi betydelsen av att läsa in sig på litteraturen i ämnet, att vara lite envis och kämpa mot sitt mål, och att man kan komma långt med det. Att ha kul på jobbet är viktigt för alla, säger hon

EXEMPEL PÅ FORSKARLÅN UNDER 2024

Kerstin Imrell, lärare på Navets skola i Örebro, fick besök i klassrummet av Karin Franzén. Tanken med lånet var just att minska avståndet mellan forskare och elever.

– Spännande att ha en forskare ”i” klassrummet trots att vi satt vid ekvatorn, säger läraren Ulf Lillängen på Svenska skolan i Nairobi i Kenya som fick ett digitalt besök av Karin Franzén.

– I mötet med de yngre eleverna hade jag burkar med ägg (som skulle föreställa hjärnor) och så fick de skaka burkarna för att se vad som hände med ägget, och om det var skillnad om det låg i vätska eller inte. Detta uppskattades av eleverna, oavsett om de var 8 eller 13 år gamla, säger Ida Pesämaa vars nordligaste län var i hennes uppväxtstad Piteå (digitalt).

FOTO: LOVISA BRÄNNING/VASAMUSEET/SNTM

FOTO: CATRIN RISING/VASAMUSEET/SNTM

▲ Johanna Sandström, konservator på Vasamuseet, lät klasser följa med digitalt ner i museets magasin och visade till exempel skor som hittats på skeppet.

▲ Anna Silwerulv, som är dräkt- och textilhistoriker på museet, var på plats i skolor och berättade om hur hon forskar på de fragment av kläder som hittats ombord på skeppet – och hur hon kommer fram till vad de har varit för plagg.

Finalen hölls på Filadelfia Convention Center i Stockholm. Från vänster: Prisutdelare Jonas Björck, Forte, konferencier Josefin Johansson, finalisterna Lea Stark, Erik Andersson, Luís Oliveira, Daniel Mensah och Sara

Hackade celler vann publikens

I Forskar Grand Prix bedömer publiken och juryn hur enkelt, intresseväckande och förståeligt finalisterna presenterar sin forskning.

Årets tävling avgjordes på Filadelfia Convention Center i Stockholm. När publikens och juryns röster räknats stod det klart att Luís Oliveira, vars forskning vid Lunds universitet handlar om att programmera om cancerceller, hamnat överst på prispalLEN.

Efter tävlingen fick vinnaren mängder av frågor från gymnasieungdomarna i publiken.

– Att få prata med eleverna efteråt var det allra bästa, som forskare är jag inte van vid det intresset. Jag fick en chans att visa att forskning kan vara coolt och förhoppningsvis inspirera andra att bli forskare, säger Luís Oliveira.

Jurymedlem Nina Wormbs, professor vid KTH, bedömde hur forskningsfrågan presenterades.

Finalisterna tog sig vidare från deltävlingar i Lund, Umeå, Stockholm, och från Forskar Grand Prix Digital.

Löwgren. I bastera raden skyrtar jurymedlemmarna professor Nina Wormbs, KTH, komiker och programledare Ahmed Berhan samt vetenskapskommentatorn Amina Manzoor.

FOTO: ERIK CRONBERG

röster i Forskar Grand Prix

Andraplatsen kneps av psykolog Erik Andersson, Karolinska Institutet, med en presentation om hur man kan hantera tvångtankar.

På tredjeplats kom Daniel Mensah, Sveriges lantbruksuniversitet, som använde innebandy för att förklara hur olika skogsintressenter kan arbeta tillsammans.

De fem finalisterna kvalificerade sig via deltävlingar i samband med ForskarFredag.

FINALISTER 2024

Erik Andersson Karolinska Institutet
Sara Löwgren Linköpings universitet
Daniel Mensah SLU,
Sveriges lantbruksuniversitet
Luís Oliveira Lunds universitet
Lea Stark, Karolinska Institutet

Bild: Skaraborgs Läns Tidning,
29 september 2024

Bild: SR Jönköping, 28 sept 2024

Lilla Aktuellt 7 oktober 2024

Ur: Ämnesläraren,
11 december 2024

FORSKARFREDAG I MEDIA

137 gånger nämndes **ForskarFredag**, **Forskar Grand Prix**, **Låna en forskare** eller **Vad säger skolans väggar** i tryckt press, radio, TV eller redaktionella webbsidor under 2024.*

NÅGRA EXEMPEL PÅ ARTIKLAR OCH INSLAG:

- VAD KAN GRAFFITI OCH ANSLAG I SKOLAN LÄRA OSS OM DEMOKRATIN? ELEVER OCH FORSKARE SAMARBETAR I UNIKT PROJEKT
IT-Pedagogen.se, 4 september 2024
- BERÄTTA NÄR HÖSTEN KOMMER – OCH LÄR DIG NÅGOT PÅ KUPPEN
Språkbrevet, 15 september 2024
- TIPS FÖR BARNFAMILJEN
Västerbottens-Kuriren, 12 september 2024
- FORSKAREN KARIN LÅNAS UT
P4 Örebro, 20 september 2024
- JUST NU FORSKARFREDAG – HELA VECKAN
Forskningsnätet, 25 september 2024
- FORSKARE KAN VARA SVÅRA ATT FÖRSTÅ – ÖVAR PÅ ATT BLI BEGRIPLIGA
P4 Jönköping, 26 september 2024
- MOLEKYLVERKSTAN LADDAR FÖR FORSKARFREDAG – TRÄFFA STENUNGSUNDS FORSKARE
Nyhetersto 26 september 2024
- EXPERTEN: 5 TIPS FÖR ATT FÅ NÅGON ATT LYSSNA PÅ DIG
Sydsvenskan, 20 november 2024
- SARA I LINKÖPING TÄVLAR I ATT GÖRA FORSKNING BEGRIPLIG: "VIKTIGT FÖR ALLMÄNHETEN"
SVT Nyheter, 26 november 2024
- SARA TÄVLAR I FORSKAR GRAND PRIX
P4 Vaken, 26 november 2024
- HAN VANN FORSKAR GRAND PRIX: "JAG SER MIG SJÄLV SOM EN HACKARE"
Tv4, 27 november 2024
- FORSKARBESÖKEN SOM LYFTER BÅDE ELEVER OCH LÄRARE
Ämnesläraren, 11 december 2024

1001 GÅNGER NÄMNDES FORSKARFREDAG, FORSKAR GRAND PRIX, LÅNA EN FORSKARE ELLER VAD SÄGER SKOLANS VÄGGAR I SOCIALA MEDIER (FACEBOOK, INSTAGRAM, X) UNDER 2024*.

*Enligt medieanalysverket Meltwater.

FINANSIÄRER

Ett stort tack till våra nationella samarbetspartners 2024

CARL TRYGGERSS
STIFTELSE
FÖR VETENSKAPLIG FÖRSÖKNING

Kungl. Patriotiska Sällskapet

Vetenskapsrådet

Kungl. KUNGL. VITTERHETS HISTORIE
OCH ANTIKVNITETS AKADEMIE
Vitterhetsakademien

Wenner-Gren Stiftelserna

Oscar och
Maria Ekmans
Donationsfond

Finansieras av
Europeiska unionen

VETENSKAP & ALLMÄNHET ÄR EN IDEELL
FÖRENING SOM FRÄMJAR DIALOG OCH ÖPPENHET
MELLAN ALLMÄNHET OCH FORSKARE

Vi arbetar för att åstadkomma samtal om forskning i nya former som engagerar. Vetenskap & Allmänhet utvecklar också ny kunskap om relationerna mellan forskning och samhälle genom opinionsundersökningar och studier.

Vetenskap & Allmänhet utgörs av medlemmarna, som är både individer och organisationer.

Vill du vara med i ForskarFredag eller veta mer om Vetenskap & Allmänhets dialogaktiviteter?
Kontakta oss på info@forskarfredag.se

Instagram: [forskarfredag](#) & [vetenskapoallm](#)

Facebook: [forskarfredag](#) & [vetenskapoallm](#)

LinkedIn, TikTok and Youtube: [vetenskapoallm](#)

Läs mer på:

vetenskapallmanhet.se,

forskarfredag.se & forskargrandprix.se

Vetenskap & Allmänhet

PUBLIC & SCIENCE SWEDEN

2024/25